

Research Paper

Developing A Promoting Training Model For Hamedan Senior School Students

Hadi Jamshdi¹, Alireza Faghihi^{2*}, Mohammad Reza Yousefzadeh³

1. PhD Candidate, Department of Educational Sciences, Islamic Azad University, Arak branch, Arak, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Islamic Azad University, Arak branch, Arak, Iran

3. professor, Department of Educational Sciences, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran.

Received:2022/02/02

Accepted:2023/08/20

PP:153-168

Use your device to scan and read
the article online

DOI:

[10.30495/jedu.2023.29921.5975](https://doi.org/10.30495/jedu.2023.29921.5975)

Keywords:

Training

employability

Formal Education

Abstract

Introduction: This study aimed to to Assessing the status of skills training for senior school Students Employability in Hamedan and presenting a favorable model.

research methodology: In terms of the purpose the present study is applied research and it was carried out in mixed method. The method of documentary analysis and analytical-inferential method have been used in the qualitative part and in the quantitative part, the survey method has been used. Qualitative research participants are Fundamental Transformation Document and National Curriculum Document. In the quantitative part, the statistical sample includes 300 secondary school teachers. Data collection tool Qualitative analysis of documents and a researcher-made questionnaire has been applied in the quantitative part. The coding method, categorization has been used to analyze the data in the qualitative part and descriptive statistical indicators such as mean, frequency, standard deviation and percentage and inferential statistical statistics t-test have been used in the quantitative part. Two coders were used to determine the validity of qualitative data and CVR was applied to determine the validity of the questionnaire and Cronbach's alpha method (0.88) was used to assess the reliability.

Findings: The research findings identified the components of the skills training program for employability in the form of objective elements (cognitive, emotional and skill), content, teaching and learning strategies and evaluation. The results also showed that the status of the training program in secondary schools is in an unfavorable situation, so in order to improve students' skills for job creation, a training program should be implemented in schools.

Conclusion: Applying this model in the school education system can increase productivity and efficiency; Social mobility will lead to career advancement, creativity and innovation

Citation: Jamshdi Hadi, Faghihi Alireza, Yousefzadeh Mohammad Reza.(2023). Developing A Promoting Training Model For Hamedan Senior School Students.Journal of New Approaches in Educational Administration; 14(5):153-168

Corresponding author: Alireza Faghihi

Address: Department of Educational Sciences, Islamic Azad University, Arak branch, Arak, Iran

Email: faghihialireza@yahoo.com

Extended Abstract

Introduction:

Faced with stiff global competition, an arising concern is that current graduates do not match the needs of business. The current emphasis on the national skills agenda and development of employability skills is not a new preoccupation for educational providers or policy makers (Cranmer, 2006). According to Khir (2006), graduates now are lacking in both technical knowhow and generic skills. Competence is the fusion of both domains of specific knowledge and generic skills, so efforts to increase graduates' competence must cover both areas, Employability skills are the skills, knowledge, understanding and personal attributes that enable a person to obtain employment, and be successful and satisfied in their chosen careers (Pool & Sewell, 2007). Generic skills are the transferable skills most widely acknowledged 'employability skills' in university, policy and employer graduate attribute lists. They include skills such as information literacy, working with technology, written and verbal communication, working in teams and numeracy. The importance of training and equipping individuals with personal skills and qualities for employment cannot be over emphasized; it therefore requires collaborative efforts from all stake holders including the industry to fully develop and maintain the spirit to produce competent graduates who will face the challenges of rapidly changing economy (Wye & Lim, 2009). Employers faced enormous changes in a highly competitive global marketplace. The new economy demanded new ways of thinking, new ways of managing, and new ways of working. As the nature and look of jobs changed, the level of education and skills required also changed. Many educators faced the challenge of preparing young people to participate in the increasingly complex and changing world of work by calling on employers to articulate and communicate their needs better. Basic employability skills are transferable core proficiencies that represent essential functional and enabling knowledge skills and abilities required to succeed at all levels of employment in the 21st century workplace (Overtoom, 2000). The skills learned by students during their academic career can be placed into the two broad skill categories of technical and non-technical. Technical skills refer to subject-specific or content-specific knowledge and competence relevant to, or within, a particular discipline such as information technology or psychology. Technical skills then are those skills necessary for competent functioning within a particular discipline, while non-technical skills are those skills which can be deemed relevant across many different jobs or professions (Sherer and Eadie, 1987). Employability skill is often debated with various interpretations biased toward stating that employability skill is a preparation for graduates

to successfully get jobs and to develop in their careers. Employees with Employability skills and competent in technical skills are considered an asset to employer. Employability' often seems to refer to 'work readiness'; that is, possession of the skills, knowledge, attitudes and commercial understanding that will enable new graduates to make productive contributions to organizational objectives soon after commencing employment.

Goal:

The purpose of this paper is to Assessing the status of skills training for senior school Students Employability in Hamadan and presenting a favorable model

Method:

In terms of the purpose the present study is applied research and it was carried out in mixed method. The method of documentary analysis and analytical-inferential method have been used in the qualitative part and in the quantitative part, the survey method has been used. Qualitative research participants are Fundamental Transformation Document and National Curriculum Document. In the quantitative part, the statistical sample includes 300 secondary school teachers. Data collection tool Qualitative analysis of documents and a researcher-made questionnaire has been applied in the quantitative part. The coding method, categorization has been used to analyze the data in the qualitative part and descriptive statistical indicators such as mean, frequency, standard deviation and percentage and inferential statistical statistics t-test have been used in the quantitative part. Two coders were used to determine the validity of qualitative data and CVR was applied to determine the validity of the questionnaire and Cronbach's alpha method (0.88) was used to assess the reliability.

Results:

The results of the analysis of the interviews identified 93 basic themes in 4 organizing themes, which are gathered around the comprehensive theme of the training curriculum for the employability of high school students. The research findings identified the components of the skills training program for employability in the form of objective elements (cognitive, emotional and skill), content, teaching and learning strategies and evaluation. The results also showed that the status of the training program in secondary schools is in an unfavorable situation, so in order to improve students' skills for job creation, a training program should be implemented in schools.

Conclusion:

The implementation of the model presented in this research requires the educational policy to form a skills model from the elementary education period

and to be used in all courses based on knowledge learning along with human training, skills development and research. Applying this model in the school education system can increase productivity and efficiency; Social mobility will lead to career advancement, creativity and

innovation. In fact, one of the most important ways out of the problem of unemployment is entrepreneurship and increasing the level of skills, the lack of which is an important obstacle to improving the employment situation in the country.

مقاله پژوهشی

الگوی ارتقای مهارت‌آموزی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر همدان

هادی جمشیدی^۱، علیرضا فقیهی^{۲*}، محمدرضا یوسف زاده چوسری^۳

۱. دانشجوی دکتری، گروه علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی اراک، اراک، ایران.

۲. استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی اراک، اراک، ایران.

۳. استاد، گروه علوم تربیتی، دانشگاه بوعلی سینا همدان، همدان، ایران.

چکیده

مقدمه و هدف: مهارت‌آموزی دانش‌آموزان در مدارس یکی از مباحثی است که در سال‌های اخیر به دلیل رشد بیکاری و افزایش شکاف بین آموزش‌های مدارس و نیاز بازار کار مورد توجه قرار گرفته است. هدف پژوهش ارائه الگویی برای ارتقاء مهارت‌آموزی به منظور اشتغال‌پذیری دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه بود.

روش‌شناسی پژوهش: پژوهش از نظر هدف جزء تحقیقات کاربردی و از لحاظ شیوه اجرا آمیخته اکتشافی بوده است. در بخش کیفی از روش تحلیل اسنادی و روش تحلیل مضمون استفاده شده است و در بخش کمی از روش پیمایشی استفاده شده است. مشارکت کنندگان در بخش کیفی را سند برنامه درس ملی و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش تشکیل می‌دهند و در بخش کمی نمونه آماری شامل ۳۰۰ نفر از معلمان دوره دوم متوسطه می‌باشد که به روش طبقه‌ای نسبتی انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات تحلیل کیفی اسناد و در بخش کمی پرسشنامه محقق ساخته است. تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی به روش کدگذاری، مقوله‌بندی با بهره‌گیری از چک لیست محقق ساخته انجام شده است در بخش کمی از شاخص‌های آمار توصیفی مانند میانگین، فراوانی، انحراف معیار و درصد و آزمون آمار استنباطی تی تک نمونه‌ای استفاده شده است. برای تعیین اعتبار داده‌های کیفی از دو کدگذار و برای سنجش پایایی از روش آلفای کرونباخ (۰/۸۸) استفاده شده است. در بخش دوم پژوهش برای اعتبار سنجی درونی از CVR استفاده شده است.

یافته‌ها: نتایج تجزیه و تحلیل اسناد ۹۳ مضمون پایه در ۴ مضمون سازمان دهنده هدف، محتوا، راهبردهای یاددهی و یادگیری و ارزشیابی شناسایی کرده است که حول مضمون فراگیر الگوی ارتقاء مهارت‌آموزی جهت اشتغال‌پذیری دانش‌آموزان دوره متوسطه گرد آمده است. یافته‌های پژوهش مؤلفه‌های ویژگی‌های برنامه مهارت‌آموزی برای اشتغال‌پذیری را قالب عناصر هدف (شناختی، عاطفی و مهارتی)، محتوا، راهبردهای یاددهی و یادگیری و ارزشیابی شناسایی کرده است. با توجه به نتایج پژوهش میانگین وضعیت برنامه مهارت‌آموزی در مدارس دوم متوسطه ۱/۹۶ است که پایین‌تر از حد متوسط است. الگوی پیشنهادی در قالب چهار عنصر هدف (شناختی، عاطفی و مهارتی)، محتوا، راهبردهای یاددهی و یادگیری و ارزشیابی اقدام گردید و اعتبار الگوی پیشنهادی نیز از نظر متخصصان از اعتبار لازم برخوردار بود.

بحث و نتیجه‌گیری: بکارگیری این مدل در نظام آموزشی مدارس می‌تواند منجر به افزایش بهره‌وری، کارایی، تحرک اجتماعی، پیشرفت شغلی، خلاقیت و نوآوری شود.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۱۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۵/۲۹

شماره صفحات: ۱۶۸-۱۵۳

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

[10.30495/jedu.2023.29921.5975](https://doi.org/10.30495/jedu.2023.29921.5975)

واژه‌های کلیدی:

مهارت‌آموزی، اشتغال‌پذیری، آموزش رسمی

استناد: جمشیدی هادی، فقیهی علیرضا، یوسف زاده چوسری محمدرضا (۱۴۰۲). الگوی ارتقای مهارت‌آموزی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر همدان. دوماهنامه علمی - پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی. ۱۴ (۵): ۱۶۸-۱۵۳

* نویسنده مسوول: علیرضا فقیهی

نشانی: گروه علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی اراک، اراک، ایران.

پست الکترونیکی: faghihialireza@yahoo.com

مقدمه

ساختار آموزشی نوین و امروزی ایران در سده ۱۴ هجری خورشیدی شکل گرفته است و همواره در معرض تغییرات بوده است در این بین کسب مهارت دانش‌آموزان برای زندگی، کار و فعالیت از جمله انتظاراتی است که در صدر انتظارات جامعه و دولت از سیستم آموزش و پرورش است. توانایی یادگیری و تطابق پذیری با مهارت‌های جدید و آموزش‌های لازم برای جهانی شدن و رشد سریع اقتصاد دانش، بدین معناست که مردم نه فقط در حوزه‌ی کاری بلکه در زندگی شخصی‌شان نیاز به ارتقای مهارت‌ها در سرتاسر زندگی بزرگسالیشان به جهت کنار آمدن با زندگی مدرن دارند (McCartin & Feid, 2001). مهارت‌های اشتغال‌پذیری مهارت‌هایی هستند که باعث می‌شوند یک فرد بتواند شکاف مهارتی را پر کند و رویکردی فعال در مواجهه با بازار کار داشته باشد. این مهارت‌ها، مهارت‌هایی قابل آموزش و تقویت هستند و با کسب آن‌ها فرد بهتر در بازار کار جذب می‌شود (Darvishan, Taslimi, Hakimzadeh, 2019).

مهارت‌آموزی (شغلی) نیاز تک‌تک دانش‌آموزان و دانشجویان برای اشتغال اثر بخش و نیاز ملی کشور برای دسترسی به افرادی با حداکثر مهارت مورد نیاز و کمترین هزینه سرانه برای تربیت هریک از آن‌هاست و در این بین اشتغال‌پذیری مفهومی است که به دلیل تأکید بر افزایش بهره‌وری نیروی انسانی، ارزشی چندگانه دارد. در جهان امروز، نیروی انسانی بازوی اصلی توسعه اقتصادی و اجتماعی است، به ویژه آنکه دنیای کسب و کار و جهان اقتصاد بسیار تخصصی شده است (Towhidi, Soroush, and Al-Husseini, 2015). عوامل مختلفی می‌توانند بر مهارت‌آموزی دانش‌آموزان تأثیرگذار باشند که می‌توان این عوامل را در سه طبقه بندی جای داد: ۱- عوامل فردی: شامل هوش، انگیزه، هیجانان و آسفتگی‌های عاطفی. ۲- عوامل خانوادگی: شامل فقر مالی و اقتصادی، فقر فرهنگی والدین، فقدان والدین یا والد. ۳- عوامل آموزشی مدرسه: شامل معلم، برنامه درسی، شرایط فیزیکی موجود در مدارس (Dadfar, Bazdar, Nasrollahi, Abdolhosaini, Ahmadi, 2013). Navidi (2014) در پژوهش خود اعلام کرد ارتباطی میان آموزش‌های دریافت شده و نوع اشتغال فارغ‌التحصیلان وجود ندارد؛ همچنین درس کارورزی و کارآفرینی در تعیین شغل مؤثر نیستند. Tiwari & Malati (2020) عوامل موثر برای توسعه مهارت را شامل ابتکار عمل و مهارت‌های سازمانی، مهارت‌های محل کار، تمرین مهارتی، مهارت‌های شخصی و بین شخصی و تمرین یکپارچه سازی است. Pitan & Muller (2020) نشان دادند که برنامه درسی بیشترین تأثیر را بر درک اشتغال‌پذیری دانش‌آموزان دارد. Güngör (2020) نشان داد که مشکلات موجود در آموزش مهارت‌های شغلی در مدارس عبارت‌اند از: کمبود مواد و محتوای آموزشی، مشکلات زیرساخت‌های فناوری، ناسازگاری برنامه‌های آموزشی با نیازهای صنعت، عدم توانایی در سازگاری با تغییر مهارت‌های شغلی، گمراهی در انتخاب رشته حرفه‌ای و مشکلات آموزش مبتنی بر سیستم آموزشی مدرسه. Özer & Suna (2020) بر این باور بودند که بین نیاز بازار کار و مهارت‌آموزی باید تعادل مناسبی برقرار شود از این رو به جای تمرکز صرف بر مفاهیم نظری در کلاس‌های درس بر مهارت‌های شغلی فراگیران تأکید شود. Korpi & Tählin, 2018 آموزش غیر رسمی را در مهارت‌آموزی مورد تأکید قرار دادند و بر این عقیده بودند که این نوع از آموزش در مقابل آموزش رسمی اثر بیشتری بر مهارت‌آموزی دارد. توسعه مهارت دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه برای کارفرمایان (افزایش بهره‌وری، بهبود عملکرد، افزایش سود آوری)؛ جامعه (ارتقا سلامتی، افزایش مشارکت، افزایش تحرک و انسجام اجتماعی)؛ افراد (تسهیل در ورود به شغل، پایداری شغل، توانایی حرکت میان شغل‌ها، افزایش نرخ موفقیت شروع به کار، افزایش سطح دستمزد، افزایش میزان رضایت و کیفیت بالای شغل) و اقتصاد (افزایش بهره‌وری و رقابت‌پذیری، افزایش اشتغال و کارآفرینی و کاهش رکود اقتصادی) را در بر خواهد داشت. یکی از اهداف مهم برنامه‌های توسعه‌ای کشور و همچنین سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، آموزش یک مهارت به دانش‌آموزان نظری است (Jamalpour, 2013 & Musazadeh). ولی این طرح به دلیل محدودیت‌های مالی تحقق نیافت و دانش‌آموزان نظری با ضعف‌های مهارتی وارد دانشگاه‌ها شدند و این فرایند معیوب همچنان ادامه دارد. مهارت نوعی توانایی در انسان است که در موقعیت واقعی، ضمن درگیری عملی با موضوع مهارت به کشف عملی و تولید منجر می‌شود. مهارت حاصل یادگیری است و نیازمند درجه‌ای از دانش است (Irvani & Marjani, 2015). در ایران در حوزه مهارت‌آموزی چالش‌های فراوانی وجود دارد و تحقیقات گذشته در بعد ساختاری دو عامل «نبود یک سیاست‌گذار کلان نیروی انسانی در کشور» و «عدم هماهنگی نهادهای مختلف ارائه‌کننده خدمات آموزش مهارتی در جامعه» شناخته شدند. در بعد رفتاری و محتوایی هم مهم‌ترین آسیب عوامل «عدم دسترسی کافی به اطلاعات بازار کار» و «عدم بهره‌مندی نظام آموزش مهارت از منابع انسانی مناسب این نظام» شناخته شدند. در بعد محیطی و زمینه‌ای، عوامل «دخاله قدرت سیاسیون در توسعه کمی آموزش‌های مهارتی» و «تقاضامحور نبودن آموزش‌های مهارتی، چالش اصلی آموزش‌های مهارتی است» (Salehi Omran, 2014). نمونه طرح کاد بنا به دلایلی چون کمبود اعتبارات مالی، ضعف همکاری بخش خصوصی و صاحبان مشاغل، کمبود راهنمایان و مدرسان، فقدان همکاری لازم بین نهادها و وزارتخانه‌ها اهداف این طرح آن‌چنان که باید تحقق پیدا نکرد و پس از کوشش‌های عجولانه و پراکنده، سرانجام اقدامات اجرایی طرح به تعطیلی گرایید (Irvani, & Marjani, 2015). عمده برنامه تربیت رسمی در نظام آموزشی مبتنی بر برنامه درسی شکل می‌گیرد و این برنامه از عناصری تشکیل شده است. Tyler (1969) عناصر برنامه درسی را شامل هدف، محتوا، راهبرد و ارزشیابی عنوان کرده است و Klien

(1991) نه عنصر اهداف، محتوا، راهبرد های یاددهی -یادگیری، مواد و منابع، فعالیت‌های یادگیری فراگیران، روش‌های ارزشیابی، گروه‌بندی فراگیران، زمان و فضا یا محیط شناسایی کرده است (Abedini, Nasr Esfahani, Mohammadi & Salehi Omran, 2014). یکی از بزرگ‌ترین مشکلات نظام آموزش و پرورش در کشور نبود ضمانت اجرایی برای طرح‌های مطرح شده است برای نمونه طرح‌های ارائه شده در خصوص مهارت‌آموزی به دلیل عدم برنامه‌ریزی صحیح، عدم ضمانت اجرای کافی و یا کمبود اعتبارات در نظام آموزشی کشور منجر به شکست شد. برنامه‌های درسی در مدارس با نیازهای دانش‌آموزان برای نقش آفرینی در جامعه فاصله زیادی دارند (Darvishan, Jamalifar, Hashemi Moghadam, Abedi, Faqih 2016). با توجه به موارد ذکر شده مسئله اصلی این پژوهش این است که وضعیت مهارت‌آموزی و اشتغال‌پذیری برای دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه چگونه است و در این راستا چه الگو مطلوبی را می‌توان ارائه کرد. این پژوهش به دنبال پاسخگویی به سؤال‌های زیر است.

۱. ویژگی‌های عناصر برنامه درسی مهارت‌آموزی بر اساس سند برنامه درسی ملی و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش شامل چه مواردی می‌شود؟

۲. وضعیت موجود برنامه مهارت‌آموزی به منظور اشتغال‌پذیری دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه چگونه است؟

۳. الگوی مهارت‌آموزی به منظور اشتغال‌پذیری دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه چیست و آیا از اعتبار لازم برخوردار است؟

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ روش پژوهش آمیخته (کیفی-کمی) است. برای استخراج مؤلفه‌های مهارت‌آموزی از روش کیفی بهره گرفته شده است. در بخش اول پژوهش از روش کیفی از روش تحلیل اسنادی و روش تحلیلی - استنباطی استفاده شده است. جامعه پژوهش در بخش اسنادی شامل کلیه اسناد بالادستی حوزه آموزش و پرورش می‌شود که از این بین نمونه پژوهشی شامل سند تحول آموزش و پرورش و برنامه درسی ملی می‌شود و به روش ملاک محور انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات در این بخش تحلیل اسنادی چک لیست محقق ساخته که توسط دو کدگذار انجام گرفته است. برای تجزیه و تحلیل کیفی از روش کدگذاری، مقوله‌بندی استفاده شده است. در بخش دوم پژوهش از روش کمی با رویکرد پیمایشی و توصیفی استفاده شده است. جامعه آماری در بخش کمی پژوهش کلیه معلمان دوره دوم متوسطه شهر همدان می‌باشد. مطابق با آمار رسمی اداره آموزش و پرورش تعداد کل معلمان در همه شاخه‌های تحصیلی ۱۳۵۷ نفر است. از این تعداد ۷۰۹ نفر در ناحیه یک و ۶۴۸ نفر در ناحیه دو مشغول به کار هستند. نمونه پژوهش به شیوه روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبتی با استفاده از فرمول کوکران محاسبه شده است. نمونه آماری ۳۰۰ نفر از معلمان دوره دوم همدان است. در بخش دوم ابزار مورد استفاده پرسشنامه محقق ساخته است که بر اساس نتایج و یافته‌های کیفی پژوهش تدوین شده است. پرسشنامه حاضر دارای ۵۲ سؤال در چهار مؤلفه هدف، محتوا، راهبردهای یاددهی و یادگیری و ارزشیابی می‌باشد و در مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت (خیلی کم (۱) تا خیلی زیاد (۵)) طراحی و اجرا شده است. روایی محتوایی پرسشنامه توسط متخصصان تأیید شده است و پایایی ابزار از طریق آزمون آلفای کرونباخ بر روی نمونه ۳۰ نفره از معلمان دوره دوم شهر همدان محاسبه شده است که برای کل پرسشنامه؛ ۰/۸۸، بعد هدف، ۰/۸۲؛ محتوا؛ ۰/۸۵، روش‌های یاددهی و یادگیری؛ ۰/۸۱؛ ارزشیابی ۰/۸۶ بدست آمده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌های کمی پژوهش از شاخص‌های آمار توصیفی مانند میانگین، فراوانی، انحراف معیار و درصد و آزمون آمار استنباطی تی تک گروهی استفاده شد و در این بخش برای تعیین نرمال بودن توزیع داده‌ها از آزمون کالموگروف-اسمیرنوف استفاده شد. داده‌های کمی با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۲ تحلیل شد. در بخش سوم پژوهش از روش پیمایشی استفاده شده است. جامعه آماری در این بخش کلیه متخصصان حوزه برنامه درسی و علوم تربیتی است که به روش هدفمند ۱۰ نفر در این بخش مشارکت داده شدند. در این بخش برای ارائه الگو و اعتبار سنجی درونی الگو از روش CVR استفاده شد.

یافته‌ها

۱. تحلیل ویژگی‌های عناصر برنامه درسی مهارت‌آموزی بر اساس سند برنامه درسی ملی و سند تحول بنیادین

آموزش و پرورش

در جدول ۱ زیر نتایج مربوط به تحلیل محتوای کیفی درسی حول مهارت‌آموزی و اشتغال‌پذیری دانش‌آموزان ارائه شده است.

جدول ۱- تحلیل ویژگی‌های عناصر برنامه درسی مهارت‌آموزی بر اساس سند برنامه درسی ملی

ذیل بند	مضمون سازمان دهنده	مضمون پایه
اهداف	کسب شایستگی‌های محوری غیر فنی دنیای کار	محتوای مربوط به مهارت‌های زندگی
۸/۶		محتوای نیاز محور بر اساس نیازهای دانش‌آموزان
		مهارت‌های برنامه‌ریزی مهارت‌های مدیریت اطلاعات؛

مهارت‌های کار گروهی مهارت‌های متناسب با بازار کار	کسب شایستگی‌های پایه	۷	
تعلق، ایمان، عمل و اخلاق کسب دانش مهارتی و توانایی انجام کار در محیط‌های کارگاهی مهارت‌های ارتباطی	کسب شایستگی‌های پایه فنی مورد نیاز نیروی کار حرف و مشاغل گوناگون	۸/۶	
توانایی به کارگیری فناوری‌های نوین در محیط کار مهارت‌های مدیریت اطلاعات مهارت‌های تولید دانش فناورانه	کسب شایستگی‌های مربوط به فناوری اطلاعات و ارتباطات	۸/۶	
آموختن مهارت‌های نرم زندگی مهارت‌های خود یادگیری توانایی انتخاب مسیر یادگیری	کسب شایستگی‌های مربوط به یادگیری مادام‌العمر فنی و حرفه‌ای	۸/۶	
تعیین استانداردهای ملی برای مواد و رسانه‌ها، مراکز و منابع یادگیری و تصویب آن در شورای عالی آموزش و پرورش و نظارت بر حسن اجرای آن توسط وزارت آموزش و پرورش	استاندارد سازی محتوا	۱۲/۷	
تولید محتوای مجازی تولید منابع چندرسانه‌ای متناسب با نیاز معلمان و دانش آموزان و استفاده هوشمندانه از آن‌ها؛ استفاده از انواع رسانه‌ها	تولید محتوای الکترونیکی چندرسانه	۱۲/۷	
توسعه سیاست چند تألیفی و زمینه‌سازی برای مشارکت فعال استان‌ها، معلمان، مربیان، افراد و تشکل‌های ذی‌علاقه و ذی‌صلاح با تأکید بر بخش غیر دولتی در تولید، تکمیل و غنی‌سازی مواد، منابع و مراکز متنوع یادگیری در چارچوب سیاست‌های آموزش و پرورش	محتوای چند بعدی	۱۲/۳	
تولید محتوای متناسب با ظرفیت‌های بومی مناطق، توسعه و تقویت مراکز و منابع یادگیری داخل و خارج از مدرسه به ویژه جامعه محلی و بهره‌برداری از آن‌ها؛ تولید و توزیع مواد و منابع یادگیری متناسب با توانمندی‌ها و ظرفیت‌های مناطق و مدارس کشور برای تحقق عدالت تربیتی	محتوای بومی	۱۲/۵	محتوا
تولید محتوای تخصصی در حوزه گردشگری، کشاورزی، صنعت و دامداری مختص استان‌ها امکان درک و تفسیر قوانین کلی حاکم بر هستی و رابطه‌های علت و معلولی یا وابستگی پدیده‌ها را همراه با افزایش بصیرت در دانش‌آموزان فراهم کند، درک روابط بین پدیده‌ها، کشف ارتباط بین پدیده‌ها، ارتقاء شناخت دانش‌آموزان از محیط پیرامونی	محتوای تخصصی	۱۲/۶	
برنامه‌های درسی و تربیتی باید به نقش فعال، داوطلبانه و آگاهانه دانش‌آموز در فرآیند یاددهی یادگیری و تربیت پذیری، انجام پروژه‌های فردی و اجتماعی، محتوای مسئله محور	محتوای نیاز محور	۳/۳	
تأکید بر سیاست برنامه محوری و تولید بسته‌های آموزشی؛ محتوای مربوط به مهارت‌های زندگی و محتوای نیاز محور بر اساس نیازهای دانش‌آموزان	محتوای برنامه محور	۱۲/۸	

۳/۳	یادگیری اکتشافی	زمینه تقویت و توسعه روحیه پرسشگری، پژوهشگری، خلاقیت و کارآفرینی را در وی فراهم سازد. انگیزه دانش‌آموزان را از طریق کاوشگری در تلاش مداوم برای یافتن پاسخ پرسش‌هایی درباره پدیده‌ها، وقایع و روابط آن‌ها شکوفا و تقویت کند
۹/۲		
۹/۶	یادگیری فعال	با بهره‌مندی فزونتر از روش‌های فعال، خلاق و تعالی بخش و با سازمان دهی نو آورانه و خلاق فرآیند جمع‌آوری و انباشت حقایق، زمینه ساختن علم و معرفت را فراهم نماید.
		فرصت لازم برای پیوند نظر و عمل، تلفیق دانش و تجربیات پیشین با یادگیری‌های جدید را به صورت یکپارچه و معنادار جهت تحقق ظرفیت‌های وجودی دانش‌آموزان و توسعه شایستگی‌ها فراهم کند. امکان درک و تفسیر پدیده‌ها، وقایع و روابط را در موقعیت‌های واقعی زندگی تدارک ببیند.
۹/۵	نمایش علمی و یادگیری در محیط واقعی کار	راهبردهای یاددهی و یادگیری
۹/۱		
۹/۷	تأکید بر دروس عملی و کارگاهی به جای دروس نظری	تولید علم از سوی دانش‌آموزان را با تأکید بر مشارکت آنان در مفهوم، تدارک ببیند.
۹/۸	یادگیری به شیوه تعامل دوسویه با مربیان و چند سویه با هم کلاسی‌ها	زمینه تعامل مؤثر دانش‌آموزان را با معلم، همسالان و انواع محیط‌های یادگیری فراهم کند.
۹/۹	یادگیری مجازی	زمینه بهره‌گیری هوشمندانه از فناوری‌های نوین آموزشی را فراهم نماید و استفاده از آن‌ها را با نگاه تقویتی و تکمیلی یا توانمندسازی دنبال کند
۱۰/۱	ارزشیابی تلفیقی	با استفاده از انواع روش‌ها و ابزارها، بتواند توانایی دانش‌آموزان را در بهره‌گیری از شایستگی‌های پایه در موقعیت‌های مختلف، به صورت معنادار منعکس نماید.
۱۰/۳	ارزشیابی مستمر	به صورت منعطف و مستمر، با توجه به وجوه متفاوت یادگیری هریک از دانش‌آموزان، فرآیند دستیابی به اهداف و چگونگی اقدام مؤثر را منعکس نماید.
۱۰/۴	خودارزیابی	با تأکید بر خودآگاهی، خودارزیابی و تصمیم‌گیری از سوی دانش‌آموزان، چگونگی جبران، رفع کاستی‌ها و دستیابی به سطوح بالاتر شایستگی در هر یک از حوزه‌های یادگیری را تدارک ببیند.
		ارزشیابی
۱۰/۹	ارزیابی مبتنی بر رشد مداوم دانش‌آموز	با تأکید بر کار گروهی و فعالیت‌های جمعی و روش حل مسئله، وجه رقابت زایی یا رقابت‌جویی را به حداقل برساند و زمینه شکوفایی دانش‌آموزان را فراهم کند.
۱۰/۵	ارزیابی عملکردی	برای حفظ شأن و کرامت انسانی دانش‌آموزان و تقویت خودپنداره مثبت آنان از بکارگیری روش‌ها و ابزارهای ارزش‌یابی اضطراب‌آور و مایوس‌کننده، پرهیز شود.
۱۰/۶	ارزیابی همتایان	برای تبیین و منعکس نمودن ظرفیت‌های وجودی و وجوه توانایی‌های متفاوت هر یک از دانش‌آموزان، امکان مشارکت سایر دانش‌آموزان، مربیان و اولیاء در امر سنجش را فراهم کند
۱۰/۸	ارزشیابی مبتنی بر استانداردها	طراحی و اجرای نظام ارزش‌یابی نتیجه‌محور بر اساس استانداردهای ملی برای گذر از دوره‌های تحصیلی، رویکرد ارزش‌یابی تلفیقی (فرآیند محور و نتیجه محور)

نتایج تحلیل سند برنامه درس ملی نشان می‌دهد در خصوص اهداف برنامه مهارت آموزی پنج مضمون سازمان دهنده شناسایی شده است؛ برای نمونه می‌توان گفت در سند برنامه درس ملی در بند ۸/۶ اشاره شده است " حوزه کار و فن آوری شامل کسب مهارت‌های عملی برای زندگی کارآمد و بهره‌ور و کسب شایستگی‌های مرتبط با فناوری و علوم وابسته، به ویژه فناوری اطلاعات و ارتباطات، جهت تربیت فناورانه و زندگی سالم در فضای مجازی و نیز آمادگی ورود به حرفه و شغل در بخش‌های مختلف اقتصادی و زندگی اجتماعی است". در ادامه تحلیل کیفی نشان می‌دهد ۸ مضمون در خصوص محتوا شناسایی شده است برای نمونه در بند ۱۲/۶ بر " تولید و توزیع مواد و منابع یادگیری متناسب با توانمندی‌ها و ظرفیت‌های مناطق و مدارس کشور برای تحقق عدالت تربیتی تأکید شده است". تجزیه و تحلیل سند برنامه درس ملی نشان می‌دهد در خصوص راهبردهای یاددهی و یادگیری ۶ مضمون سازمان دهنده شناسایی شده است؛ برای نمونه در بند ۹/۶ اشاره شده است؛ "با بهره‌مندی فزونی از روش‌های فعال، خلاق و تعالی بخش و با سازمان دهی نو آورانه و خلاق فرآیند جمع آوری و انباشت حقایق، زمینه ساختن علم و معرفت را فراهم نماید". در خصوص ارزشیابی برنامه مهارت آموزی دانش آموزان در سند برنامه درس ملی ۷ مضمون می‌تواند مورد توجه باشد برای نمونه در بند ۱۰/۵ اشاره شده است "برای حفظ شأن و کرامت انسانی دانش آموزان و تقویت خود پنداره مثبت آنان از بکارگیری روش‌ها و ابزارهای ارزشیابی اضطراب آور و مایوس کننده، پرهیز شود". در ادامه تحلیل محتوای کیفی مربوط به سند تحول آموزش و پرورش آورده شده است.

جدول ۲- تحلیل محتوای کیفی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش حول عناصر برنامه مهارت آموزی و اشتغال پذیری

ذیل بند	مضمون سازمان دهنده	مضمون پایه
هدف کلان ۱	رشد فضائل اخلاقی دانش آموزان	تربیت انسانی معتقد به اخلاق اسلامی خلاق و کارآفرین و مقتصد و ماهر
هدف کلان ۱	کسب صلاحیت‌های فنی پایه	شناخت حرف و مشاغل و تربیت انسان برای ورود به زندگی شایسته فردی، خانوادگی و اجتماعی بر اساس نظام معیار اسلامی
هدف عملیاتی	کسب مهارت تخصصی	دارای حداقل یک مهارت مفید برای تأمین معاش حلال باشند
راهکار ۲-۸	اخلاق محوری و روحیه جهادی	تقویت معرفت و باور به معارف الهی
راهکار ۱-۱	تقویت شایستگی‌های پایه	تعلق، ایمان، عمل و اخلاق
راهکار ۱-۶	مهارت‌های متناسب با بازار کار	گسترش و تنوع دادن به جرف و مهارت‌های مورد نیاز جامعه و تعلیم متناسب و برنامه‌ریزی شده آن در همه دوره‌های تحصیلی و برای همه دانش آموزان
اهداف	رشد فرهنگ کار و تلاش در بین دانش آموزان	تربیت پذیری دانش آموزان بر اساس فرهنگ اسلامی -ایرانی مبتنی در تلاش و کوشش
بیانیه ارزش ها	عدالت محوری برنامه‌های آموزشی	تکوین و تعالی جنبه‌های انسانی هویت دانش آموزان برای تقویت روابط حق محور، عدالت گستر و مهرورزانه با همه انسان‌ها در سراسر جهان
بیانیه ارزش ها	کار گروهی	مشارکت اجتماعی و داشتن روحیه جمعی و مهارت مورد نیاز جامعه؛
راهکار ۸-۵	مسئولیت‌پذیری	مسئولیت پذیری همه جانبه، تقویت باور و روحیه مسئولیت پذیری دانش آموزان؛ تقویت مسئولیت پذیری، خودباوری و کارآفرینی
بیانیه ارزش ها	تقویت روحیه کارآفرینی	تقویت روحیه کارآفرینی، کسب شایستگی‌های عام حرفه‌ای و مهارتی و هنری زمینه‌ساز کار مولد
۸/۶	مهارت‌های خود یادگیری	آموختن مهارت‌های نرم زندگی کسب، شایستگی‌های مربوط به یادگیری مادام العمر فنی و حرفه‌ای
اهداف	محتوای فرهنگی - دینی	حاکمیت رویکرد فرهنگی - تربیتی در تولید محتوا
چشم انداز راهکار	نیاز محور بودن محتوا	پاسخگویی به نیازها، علائق و رغبت دانش آموزان، توجه کافی به شرایط روحی دانش آموزان در سنین بلوغ؛ متناسب سازی حجم و

محتوی کتب درسی و ساعات و روزهای آموزشی با توانمندی‌ها و ویژگی‌های دانش‌آموزان	۱۶-۳		
محتوای آموزشی برای دانش‌آموزان جهت آشنایی با ویژگی‌ها، نیازها و وظایف خانواده در چارچوب ارزش‌ها و معیارهای اسلامی	راهکار ۴-۶	محتوای مربوط به مهارت‌های زندگی	
تدوین برنامه برای رشد، توانمندسازی و مهارت‌آموزی دانش‌آموزان	راهکار ۵-۴	دانش نظری مرتبط با مهارت‌آموزی عمومی و تخصصی	
اختصاص حداقل ۱۰ درصد و حداکثر ۲۰ درصد از برنامه‌های آموزشی به معرفی حرفه‌ها، هنرها، جغرافیا و آیین و رسوم و شرایط اقلیمی و جغرافیایی استان‌ها	راهکار ۵-۵	تولید محتوای متناسب با ظرفیت‌های بومی مناطق	
طراحی و تدوین برنامه آموزشی متناسب با نیازها و نقش‌های دختران و پسران؛ تفاوت‌های فردی به ویژه هویت جنسیتی دانش‌آموزان؛ رعایت اقتضانات هویت جنسیتی	راهکار ۵-۶ راهکار ۱۶-۴	محتوای آموزشی متناسب با نیاز دانش‌آموزان دختر و پسر	راهکار ۱-۱
تقویت و توسعه تعاملات نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی با جامعه	راهکار ۶-۲	ارائه محتواهای تولید محور	
اجرای برنامه جامع کارآفرینی و مهارت‌آموزی برای تمام دوره‌های تحصیلی به ویژه دانش‌آموزان دوره متوسطه تا پایان برنامه پنجم توسعه در برنامه درسی و آموزشی	راهکار ۶-۵	محتوای کارآفرینانه	
تولید و به کارگیری محتوای الکترونیکی متناسب با نیاز دانش‌آموزان بهره‌گیری از تجهیزات و فناوری‌های نوین آموزشی و تربیتی در راستای اهداف	راهکار ۱۷-۲ راهکار ۱-۱	محتوای الکترونیکی و مجازی	
ایجاد، توسعه و غنی‌سازی واحد اطلاعات و منابع آموزش و پرورش در سطح مدرسه، ارائه مشاوره و آموزش‌های دینی و اخلاقی متناسب با آن‌ها	راهکار ۶-۱ راهکار ۱۶-۳	تولید محتوای جامع	
ارائه محتوای مسئله محور	راهکار ۶-۲	مسئله محور بودن محتوا	
ایجاد شبکه‌ای از محیط‌های یادگیری	راهکار ۶-۶	راهبردهای اکتشافی	
برگزاری نمایشگاه علم و فناوری به منظور فراهم آوردن زمینه مشاهده و تجربه فزون‌تر دانش‌آموزان و عینی‌تر کردن محتوای آموزشی کتب درسی	راهکار ۶-۴	نمایش علمی	
بهره‌مندی از روش‌های فعال، خلاق و تعالی بخش	راهکار ۱-۱	تدریس فعال	
ایجاد تنوع در فرصت‌های تربیتی در مراکز آموزشی و تربیتی برای پاسخگویی به نیازهای دانش‌آموزان، تقویت مستمر و تحکیم فضایل اخلاقی	راهکار ۱۶-۱ راهکار ۱-۲	راهبردهای تلفیقی	راهبردهای یاددهی و یادگیری
ایجاد فرصت‌های آموزشی متنوع و با کیفیت	راهکار ۳-۵	نقش محوری دانش‌آموز در یادگیری	
اصلاح و به روزآوری روش‌های تعلیم و تربیت با تأکید بر روش‌های فعال، گروهی، خلاق با توجه به نقش الگویی معلمان	راهکار ۱۷-۳	یادگیری مشارکتی	
گسترش بهره‌برداری از ظرفیت آموزش‌های غیرحضور و مجازی در برنامه‌های آموزشی و تربیتی	راهکار ۱۷-۴	روش‌های مجازی	
یادگیرنده، کمال‌جو، خواستار تعالی مستمر فرصت‌های تربیتی؛ استفاده از آزمون‌های استاندارد مهارتی؛	چشم انداز راهکار	خود راهبری یادگیری استانداردسازی ارزشیابی	ارزشیابی

طراحی و اجرای نظام ارزشیابی بر اساس استانداردهای ملی	۲-۷	راهکار	۱۹-۲
تدوین شاخص‌های کیفی برای ارزیابی	ارزشیابی کیفی	راهکار	۲-۷
رویکرد ارزشیابی تلفیقی، فرآیند محور بودن ارزشیابی و نتیجه محور (ارزشیابی)	ارزشیابی تلفیقی	راهکار	۱۹-۲

نتایج تحلیل سند تحول آموزش و پرورش نشان می‌دهد در تدوین برنامه مهارت‌آموزی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه از دل سند تحول آموزش و پرورش می‌توان ۱۲ مضمون در خصوص اهداف شناسایی کرد برای نمونه در بیانیه ارزش‌های این سند آمده است "تقویت روحیه کارآفرینی، کسب شایستگی‌های عام حرفه‌ای و مهارتی و هنری زمینه‌ساز کار مولد مورد تأکید است". با تحلیل این سند ۱۱ مضمون در خصوص محتوا شناسایی شده است برای نمونه در ۱۶/۳ بر "متناسب سازی حجم و محتوی کتب درسی و ساعات و روزهای آموزشی با توانمندی‌ها و ویژگی‌های دانش‌آموزان" تأکید شده است. در ادامه با تحلیل سند در خصوص راهبردهای یاددهی و یادگیری ۸ مضمون شناسایی شده است برای نمونه در راهکار ۱۷/۳ بر "اصلاح و به روزآوری روش‌های تعلیم و تربیت با تأکید بر روش‌های فعال، گروهی، خلاق با توجه به نقش الگویی معلمان" تأکید شده است. با بررسی و تحلیل این سند ۳ مضمون در خصوص ارزشیابی برنامه مورد توجه قرار داد. برای نمونه در راهکار ۲/۷ و ۱۹/۲ بر استفاده از "آزمون‌های استاندارد مهارتی و طراحی و اجرای نظام ارزشیابی بر اساس استانداردهای ملی" تأکید شده است.

۲. تعیین وضعیت موجود برنامه مهارت‌آموزی به منظور اشتغال پذیری دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه

از بین کل مشارکت کنندگان در بخش کمی ۱۶۵ نفر معادل ۵۵ درصد شرکت کنندگان در پژوهش را مردان و ۱۳۵ نفر معادل ۴۵ درصد از شرکت کنندگان در این پژوهش را زنان تشکیل داده‌اند. در این پژوهش بیشترین توزیع سابقه شرکت کنندگان، ۵ تا ۱۰ سال (۳۴/۳ درصد) و کمترین توزیع سابقه شغلی، بالای ۲۰ سال (۴/۳ درصد) است. بیشترین توزیع در خصوص متغیر سابقه شرکت کنندگان در پژوهش، افراد دارای تحصیلات لیسانس (۶۰/۷ درصد) و کمترین توزیع مربوط به سطح تحصیلات دیپلم و فوق دیپلم (۸/۷ درصد) است و از نظر متغیر سن بیشتر شرکت کنندگان ۴۶/۷ درصد بین سنین ۳۱ تا ۴۰ سال داشتند. با تأیید نرمال بودن داده‌ها برای تحلیل داده‌ها در این بخش می‌توان از آزمون پارامتریک تی تک نمونه‌ای استفاده کرد.

جدول ۳- شاخص‌های توصیفی برای متغیرهای پژوهش

میانگین	انحراف استاندارد
۱/۹۲۰	۰/۱۳۰
۲/۱۸۹	۰/۳۲۱
۱/۷۵۰	۰/۱۹۰
۱/۶۰۳	۰/۱۸۲
۱/۶۶۸	۰/۲۷۰

جدول ۴- وضعیت موجود برنامه مهارت‌آموزی به منظور اشتغال پذیری دانش‌آموزان در دوره متوسطه

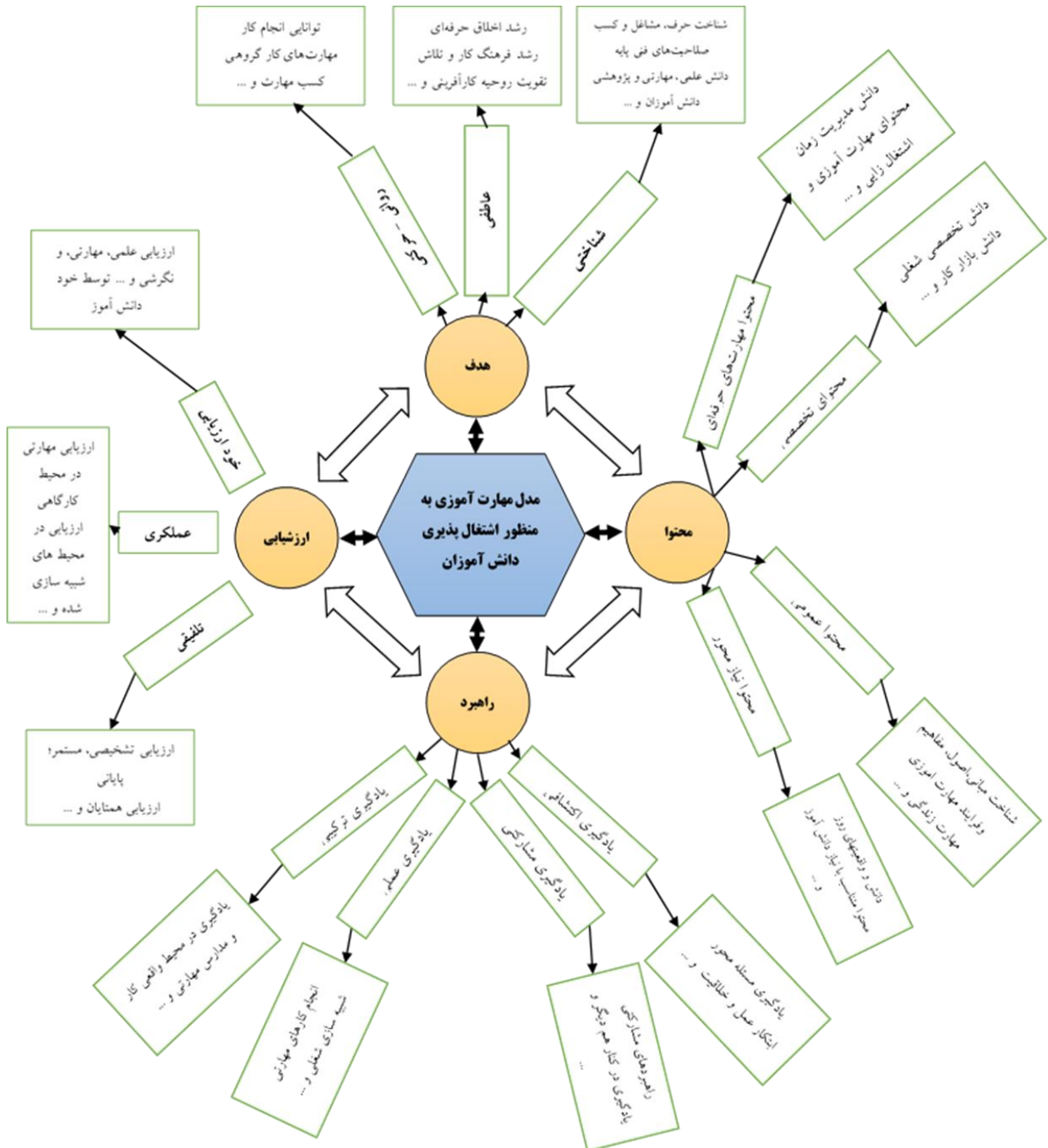
متغیر		تعداد	میانگین	اختلاف میانگین	آماره آزمون (t)	درجه آزادی	سطح معنی‌داری p	فاصله اطمینان ۹۵٪	
حد بالا	حد پایین								
کل برنامه	۱/۹۲۰	۱۴۳/۱۴	-۱/۰۷۹	۲۹۹	۱۴۳/۱۴	۲۹۹	$p < ۰/۰۰۰۱$	-۱/۰۶	-۱/۰۹
هدف	۲/۱۸۹	۴۳/۵۹	-۰/۸۱	۲۹۹	۴۳/۵۹	۲۹۹	$p < ۰/۰۰۰۱$	-۰/۷۷	-۰/۸۴
محتوا	۱/۷۵۰	۱۱۳/۷۷	-۱/۲۴	۲۹۹	۱۱۳/۷۷	۲۹۹	$p < ۰/۰۰۰۱$	-۱/۲۲	-۱/۲۴
یاددهی و یادگیری	۱/۶۰۳	۱۳۲/۶۱	-۱/۳۹	۲۹۹	۱۳۲/۶۱	۲۹۹	$p < ۰/۰۰۰۱$	-۱/۳۷	-۱/۴۱
ارزشیابی	۱/۶۶۸	۸۵/۳۹	-۱/۳۳	۲۹۹	۸۵/۳۹	۲۹۹	$p < ۰/۰۰۰۱$	-۱/۳۰	-۱/۳۶

بر اساس مقایسه میانگین نظری ($X=3$) و میانگین مشاهده شده ($X=1/92$) در کل برنامه مهارت‌آموزی و میزان تی محاسبه شده به دلیل قدر مطلق بودن ($143/14$) و درجه آزادی (۲۹۹) مشاهده می‌شود که بین میانگین نظری و مشاهده شده اختلاف ($-1/079$) وجود دارد. نتایج بدست آمده حاکی از آن است که وضعیت موجود برنامه مهارت‌آموزی به منظور اشتغال پذیری دانش‌آموزان در دوره متوسطه در کل پایین

تر از حد متوسط است. با بررسی میانگین‌های بدست آمده از هر یک از ابعاد مشخص می‌شود در بعد هدف (۲/۱۸۹)؛ محتوا (۱/۷۵۰)؛ یاددهی و یادگیری (۱/۶۰۳)؛ ارزشیابی (۱/۶۶۸) میانگین مشاهده شده پایین‌تر از میانگین نظری است و این اختلاف معنادار است و بنابراین در تمامی ابعاد برنامه مهارت‌آموزی به منظور اشتغال‌پذیری دانش‌آموزان در دوره متوسطه پایین‌تر از حد متوسط است.

۳. ارائه الگوی مهارت‌آموزی به منظور اشتغال‌پذیری دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه و اعتبارسنجی آن

در این پژوهش الگو مطلوب برنامه مهارت‌آموزی به منظور اشتغال‌پذیری دانش‌آموزان مدارس دوره دوم متوسطه با توجه به تحلیل اسناد در چهار بعد هدف، محتوا، راهبردهای یاددهی و یادگیری و ارزشیابی دسته‌بندی شده است. در بعد هدف برنامه مهارت‌آموزی دانش‌آموزان اهداف شناختی و عاطفی و مهارتی (روانی- حرکتی) مقوله‌بندی شده‌اند. انتخاب هدف آموزشی در خصوص مهارت‌آموزی به منظور اشتغال‌پذیری مناسب می‌تواند منجر به تربیت دانش‌آموزانی با مهارت بالا باشد. با توجه به نتایج بدست آمده می‌توان الگو مفهومی زیر را برای درک بهتر برنامه درسی مهارت‌آموزی به منظور اشتغال‌پذیری دانش‌آموزان مدارس دوره دوم متوسطه ترسیم کرد.

شکل ۴- الگو نهایی تحقیق

در این پژوهش برای تعیین اعتبار محتوایی الگو از CVR استفاده شد. جهت محاسبه این نسبت از نظرات کارشناسان متخصص در زمینه محتوای الگو طراحی شده استفاده می‌شود. در این مرحله الگو استخراج شده برای ۱۰ نفر از خبرگان با توضیحات کافی ارائه شده است. این خبرگان به روش هدفمند انتخاب شدند و سپس از آن‌ها خواسته شد تا هر یک از بخش‌های الگو را بر اساس طیف سه درجه‌ای لیکرت (گویه ضروری است، گویه مفید است ولی ضروری نیست و گویه ضرورتی ندارد) ارزیابی کنند. بررسی و تحلیل نظر متخصصان مبنی بر تأیید کلی الگو به همراه اعمال تغییرات جزئی در مؤلفه‌های آن بود که بعد از اعمال تغییرات متخصصان فرایند بررسی و اصلاح الگو تا رسیدن به اجماع نسبی ادامه یافته است. با توجه به تعداد خبرگان شرکت کننده در این مرحله؛ مؤلفه‌هایی که مقدار CVR محاسبه شده برای آن‌ها کمتر از میزان مورد نظر در جدول فوق باشد باید اصلاح یا حذف شوند. در این پژوهش از فرمول زیر برای محاسبه CVR مهارت‌آموزی به منظور اشتغال پذیری دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه استفاده شده است.

$$CVR = \frac{n_e - N/2}{N/2}$$

نتایج بدست آمده در جدول ۵ نشان می‌دهد مقدار محاسبه شده CVR برای هر عناصر هدف، محتوا، راهبردهای یاددهی و یادگیری، ارزشیابی به ترتیب ۰/۹۰؛ ۰/۸۰؛ ۰/۷۰؛ ۰/۸۰؛ ۰/۸۰ بدست آمده است که در مقایسه با شاخص لاوشه (۱۹۷۵) میزان مطلوبی است. میانگین کلی محاسبه شده برای بررسی اعتبار الگو مهارت‌آموزی به منظور اشتغال پذیری دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه در مقایسه با جدول شاخص‌ها نشان می‌دهد الگو ارائه شده در این پژوهش از اعتبار مطلوبی برخوردار است. از آنجایی که وضعیت فعلی آموزش مهارت‌آموزی در دوره دوم متوسطه با توجه به الگو ارائه شده باید سنجیده شود لذا در سؤال بعدی با طراحی پرسشنامه محقق ساخته وضعیت موجود مهارت‌آموزی به منظور اشتغال پذیری دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه سنجیده شده است.

جدول ۵- میانگین نمرات اعتبار سنجی الگو

عناصر الگو	مقدار CVR
هدف	۰/۹۰
محتوا	۰/۸۰
راهبردهای یاددهی و یادگیری	۰/۷۰
ارزشیابی	۰/۸۰
میانگین کل	۰/۸۰

بحث و نتیجه‌گیری:

پژوهش حاضر با هدف بررسی وضعیت مهارت‌آموزی به منظور اشتغال پذیری دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر همدان و ارائه الگوی مطلوب انجام شده است. اهداف برنامه مهارت‌آموزی در سند برنامه درس ملی ۵ مضمون کسب شایستگی‌های محوری غیر فنی دنیای کار؛ کسب شایستگی‌های پایه، کسب شایستگی‌های پایه فنی مورد نیاز نیروی کار حرف و مشاغل گوناگون؛ کسب شایستگی‌های مربوط به فناوری اطلاعات و ارتباطات و کسب شایستگی‌های مربوط به یادگیری مادام‌العمر فنی و حرفه‌ای شناسایی شده است؛ در ادامه ۸ مضمون استاندارد سازی محتوا، تولید محتوای الکترونیکی چندرسانه؛ محتوای چند بعدی؛ محتوای بومی؛ محتوای تخصصی؛ محتوای اکتشافی؛ محتوای نیاز محور و محتوای برنامه محور در خصوص محتوا برنامه مهارت‌آموزی شناسایی شده است. در خصوص راهبردهای یاددهی و یادگیری ۶ مضمون یادگیری اکتشافی؛ یادگیری فعال؛ نمایش علمی و یادگیری در محیط واقعی کار؛ تأکید بر دروس عملی و کارگاهی به جای دروس نظری؛ یادگیری به شیوه تعامل دوسویه با مربیان و چند سویه با هم کلاسی‌ها و یادگیری مجازی شناسایی شده است. در خصوص ارزشیابی برنامه مهارت‌آموزی دانش‌آموزان در سند برنامه درس ملی ۷ مضمون ارزشیابی تلفیقی؛ ارزشیابی مستمر؛ خود ارزشیابی؛ ارزشیابی مبتنی بر رشد مداوم دانش آموز؛ ارزیابی عملکردی؛ ارزیابی همتایان؛ ارزشیابی مبتنی بر استانداردها شناسایی شده است نتایج تجزیه و تحلیل‌های انجام شده در خصوص برنامه مهارت‌آموزی در سند تحول آموزش و پرورش و برنامه درس ملی ۱۲ مضمون در خصوص اهداف؛ ۱۱ مضمون در خصوص محتوا؛ ۸ مضمون در خصوص راهبردهای یاددهی و یادگیری؛ ۳ مضمون در خصوص ارزشیابی برنامه مورد توجه قرار داد. نتایج این بخش از پژوهش با نتایج تحقیقات (Mohammadi & Rahmani (2019) مبنی بر تأکید بر تکلیف مهارت محور و خلاق؛ (Güngör (2020) در زمینه تأکید بر محتوای مهارت محور و راهبردهای یاددهی و یادگیری عملی در محیط کار؛ (Tiwari & Malati (2020)؛ (Suna, & et al (2016)؛ (Kommelina مبنی بر کسب شایستگی‌های اقتصادی شناختی؛ شایستگی‌های اقتصادی انگیزشی و شایستگی‌های اقتصاد عملیاتی؛ (Suna, Tanberkan & Özer (2020) مبنی بر مهارت‌آموزی عملی در محیط کار همسو و هماهنگ است. نتایج این تحقیقات حاکی از آن است که محتوا مهارت محور با پرهیز از حافظه محوری و افزایش نشاط و شوق یادگیری موجب تثبیت، توسعه یادگیری مادام‌العمر و افزایش اعتماد

به نفس در دانش آموزان می‌شود و شایستگی‌هایی چون شایستگی‌های اقتصادی شناختی؛ شایستگی‌های اقتصادی انگیزشی و شایستگی‌های اقتصاد عملیاتی می‌تواند بر ارتقاء مهارت آموزی دانش‌آموزان تأثیرگذار باشد.

در خصوص وضعیت موجود برنامه مهارت‌آموزی به منظور اشتغال‌زایی دانش‌آموزان در دوره متوسطه نتایج حاکی از آن است که وضعیت موجود برنامه مهارت‌آموزی به منظور اشتغال‌پذیری دانش‌آموزان در دوره متوسطه در سطح مطلوبی قرار ندارد. نتایج این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش‌های Khosravi & et al (2016) در زمینه وضعیت برنامه مهارت‌های زندگی؛ (Navidi (2014) در خصوص وضعیت برنامه شاخه کاردانش در ایران؛ (Mohammadi & Rahmani (2019) در خصوص وضعیت نظام آموزش مهارتی در ایران و وضعیت مهارت‌های کسب و کار و کارآفرینانه کارآموزان مرکز آموزش فنی و حرفه‌ای همسو و هماهنگ است. نتایج این پژوهش‌ها نشان می‌دهد در ایران مهم‌ترین علل عدم توفیق برنامه‌های مهارت آموزی «عدم دسترسی کافی به اطلاعات بازار کار؛ عدم بهره‌مندی نظام آموزش مهارت از منابع انسانی مناسب این نظام، فقدان الگو توسعه آموزش، مشخص نبودن میزان سهم آموزش‌های مهارتی در نظام آموزشی کشور و فقدان مهارت‌های لازم در دانش‌آموختگان مراکز مهارت آموزی است.

در تحقیقات پیشین بر مؤلفه‌های الگو مهارت‌آموزی به منظور اشتغال‌پذیری دانش‌آموزان مدارس دوره دوم متوسطه اشاره شده است. برای نمونه (Mohammadi & Rahmani (2019 بر ارائه تکلیف مهارت محور با پرهیز از حافظه محوری، افزایش نشاط و شوق یادگیری، کاهش استرس مخرب ناشی از تکالیف سنتی، کاهش وزن کیف دانش‌آموزان و تقویت مهارت‌های زندگی در دانش‌آموزان تأکید داشتند. Khosravi & et al (2016) اهداف، محتوا و زمان آموزشی؛ فعالیت‌های یادگیری، ارزشیابی و زمان و مواد آموزشی، فعالیت‌های یادگیری، ارزشیابی، گروه‌بندی، زمان و فضای برنامه آموزش را در برنامه مهارت‌های زندگی دانش‌آموزان مورد توجه قرار دادند. (Pitan & Muller (2020 برای افزایش قابلیت اشتغال‌پذیری بر فعالیت‌های دنیای واقعی و فعالیت‌های خارج از برنامه تأکید داشتند. رشد فرهنگ کار و تلاش در بین دانش‌آموزان، تقویت روحیه کارآفرینی، تقویت روحیه کاوشگری؛ رشد خود باوری و توانمندی‌های دانش‌آموزان، توانایی انجام کار در محیط‌های کارگاهی از دیگر مواردی هستند که در قالب برنامه مهارت آموزی به دانش‌آموزان آموزش داده می‌شوند و با درونی شدن این ارزش‌ها دانش‌آموز به عنوان فردی ساعی و خلاق وارد بازار کار خواهد شد. مهارت‌های اساسی همانند مهارت در ریاضیات، زبان و خواندن، تکنیک عمومی چگونه دانستن، دانش عمومی زبان‌ها، دانش عمومی حساب کردن و مهارت‌های تفکر و تحلیل مسائل در کنار مهارت‌های ارتباطی و مهارت‌های تصمیم‌گیری از جمله شایستگی‌هایی است که می‌توان در برنامه مهارت آموزی دانش‌آموزان به آن توجه شود. در الگو برنامه مهارت آموزی باید به اهداف شناختی، عاطفی و مهارتی توأمان توجه شود و اهداف برنامه مهارت آموزی در الگو پیشنهادی ارتباط دوسویه‌ای به هم دیگر دارند و به صورت جزیره‌ای عمل نمی‌کنند.

مؤلفه‌های الگو برنامه مهارت‌آموزی به منظور اشتغال‌پذیری دانش‌آموزان مدارس دوره دوم متوسطه در بعد محتوا نشان می‌دهد محتوای مهارت‌آموزی جهت اشتغال‌پذیری می‌بایست مبتنی بر نیازهای دانش‌آموزان باشد و بتواند نیازهای اطلاعاتی دانش‌آموزان را در خصوص مهارت آموزی بر آورده سازد. نتایج پژوهش در حوزه راهبردهای یاددهی و یادگیری برنامه مهارت آموزی راهبردهای مشارکتی، یادگیری در محیط واقعی کار، یادگیری تلفیقی را مورد نظر قرار داده است. در سیستم آموزش مهارتی ایران در اثر توزیع نامناسب رشته‌ها در مناطق مختلف کشور و نیز توزیع نامناسب دانش‌آموزان در رشته‌های مختلف، بازار کار از برخی از رشته‌ها اشباع شده و در برخی از رشته‌ها نیاز بازار کار برطرف نمی‌شود این عدم تناسب از نبود برنامه مدون در زمینه مهارت آموزی دانش‌آموزان نشأت گرفته است. آینده شغلی فارغ‌التحصیلان مهم بوده و شانس اشتغال آنان نسبت به سایر گروه‌های تحصیلی به‌طور معنادار افزایش نیافته است. در اثر کمبود منابع مالی و امکانات آموزشی، وزارت آموزش و پرورش به ایجاد رشته‌های کم هزینه‌تر و ارائهٔ دروس نظری گرایش پیدا کرده است که این گرایش با اهداف اصلی کاردانش تعارض دارد. در برنامه مهارت آموزی برای اشتغال‌پذیری دانش‌آموزان ارزشیابی به عنوان آخرین مرحله برنامه مهارت آموزی و به عنوان بازخورد برنامه مطرح می‌شود و می‌تواند نقاط ضعف و کاستی‌های برنامه مهارت آموزی را شناسایی و در حقیقت ارزشیابی مرحله خودارزیابی دانش‌آموزان است.

عملیاتی شدن الگو ارائه شده در این پژوهش نیازمند این سیاست آموزشی است که الگوی مهارت آموزی از دوران آموزش ابتدایی شکل بگیرد و در تمام دوره‌ها مبتنی بر یادگیری دانش به همراه تربیت انسان، پرورش مهارت‌ها و پژوهش‌ها به کار گرفته شود. به کارگیری این الگو در سیستم آموزشی مدارس می‌تواند به افزایش بهره‌وری و کارایی؛ تحرک اجتماعی، پیشرفت شغلی، گسترش خلاقیت و نوآوری را در پی خواهد داشت. در حقیقت یکی از راه‌های مهم برون رفت از معضل بیکاری، کارآفرینی و افزایش سطح مهارت محسوب می‌شود که فقدان آن برای ورود به بازار کار از موانع مهم بهبود وضعیت اشتغال در کشور است. آموزش‌های مبتنی بر مهارت در مدارس هم مهارت‌های خاص مورد نیاز

صنعت و هم مهارت‌های عمومی بازار کار را فراهم می‌سازد و همچنین همگام با تغییرات تکنولوژی امکان به روز شدن و تکمیل مهارت را فراهم می‌کند.

پیشنهادهای کاربردی پژوهش

با توجه به موارد ذکر شده می‌توان پیشنهاد کرد که اهداف شناختی، عاطفی و مهارتی مانند شناخت حرف، مشاغل و کسب صلاحیت‌های فنی پایه و درک و فهم مسائل اقتصادی و ارتقاء مهارت‌های فنی دانش‌آموزان در برنامه درسی این دوره لحاظ شود و محتوای متناسب با نیازهای مهارتی دانش‌آموزان؛ محتوای مبتنی بر مهارت‌های حرفه‌ای عمومی و تخصصی تهیه و در مدارس تدریس شود و در نهایت ارزشیابی در محیط‌های واقعی کار و ارزیابی بر اساس شایستگی‌های فنی دانش‌آموزان در برنامه‌های مهارت‌آموزی دانش‌آموزان مدارس عملیاتی شود. مهارت‌آموزی به منظور اشتغال‌پذیری دانش‌آموزان نیازمند نقشه راه مدونی است که در آن سهم هر یک از دستگاه‌های متولی (آموزش و پرورش، دانشگاه‌ها، وزارت صمت و ...) باید مشخص شود.

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در مطالعه حاضر اصول اخلاقی پژوهش اعم از رعایت حقوق مالکیت معنوی سایر نویسندگان، مشارکت آگاهانه افراد در پژوهش، گزارش صادقانه نتایج بر خواسته از جامعه رعایت شده است.

حامی مالی

هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسندگان مقاله تأمین شده است و از هیچ موسسه یا سازمانی کمک‌های حمایتی دریافت نشده است.

مشارکت نویسندگان

نویسندگان این مقاله در تمام مراحل این پژوهش مشارکت فعالی داشتند و انجام مراحل مختلف این پژوهش با همراهی همه نویسندگان همراه بوده است.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان؛ مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

- Abedini Beltarak M., Nasr Esfahani A, R., Mohammadi M., Salehi Omran E. (2014). Elements of a Constructivist Curriculum in Medical Education: A Review Study. *Iranian Journal of Medical Education*. 14 (10): 904-895. (in Persian)
- Aghapour, Sh., Movahed Mohammadi H., AlamBeigi A. (2014). The role of key skills in shaping students' employability. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*. ۱۳۹۳; 20 (1): 41-56. (in Persian)
- Dadfar R., Bazdar F., Nasrollahi A., Abdolhosaini A., Ahmadi V. (2013). Evaluating Familial Factors Associated With Academic Failure in First Grade Female and Male Students of High Schools. *sjimu*. 2013; 21 (6):224-231
- Darvishan, A., Taslimi, M. S., Hakimzadeh, R. (2019). Designing an Employability Skills Model for Higher Education Graduates in the Country: A Case Study: Small and Medium Enterprises in Tehran Province. *Bi-Quarterly Journal of Higher Education Curriculum Studies*, 10 (19), 7-39. (in Persian)
- Darvishan, A., Jamalifar M., Hashemi Moghadam., Sh., Abedi., Z., Faqihi A. (2016). Assessing the compliance of the intended curriculum with the thinking and lifestyle course of the eighth grade of the first year of high school with the implemented and acquired curriculum. *Family and research*. 13 (33): 21-42. (in Persian)
- Güngör, G. (2020). Problems and Solution Suggestions Encountered In Vocational Skill Training In Vocational High Schools: *TEACHERS' VIEWS*. *European Journal of Education Studies*. 7 (4): 233-253.
- Irvani, Sh., & Marjani, B. (2015). The place of knowledge in skills training, culture strategy, 8 (30): 90-67. (in Persian)
- Jamalpour, M., and Musazadeh, E. (2013). Investigating the status of skills training in the comprehensive scientific map of the country. *Tehran: The Second International Conference on Skills Training and Employment in Iran*. (in Persian)
- Khosravi R., Fathi Vajargah K., Ashtiani M. (2014). Pathology of Life Skills Curriculum in Theoretical Secondary Education System. *Teaching and learning research*. 2 (4): 1-18. (in Persian)
- Komelina, V. A., Mirzagalyamova, Z. N., Gabbasova, L. B., Rod, Y. S., Slobodyan, M. L., Esipova, S. A., ... & Kharisova, G. M. (2016). Features of students' economic competence formation. *International Review of Management and Marketing*, 6(1S), 53-57.
- Korpi, T. & Tählin, M. (2018). On-the-job training: A skill match approach to the determinants and outcomes of lifelong learning. *Working Paper Series from Stockholm University, Swedish Institute for Social Research*.

- McCartin, M., & Feid, P. (2001). Information literacy for undergraduates: Where have we been and where are we going?. In *Advances in Librarianship*. Emerald Group Publishing Limited.
- Mohammadi, A., Rahmani, K. (2019). Investigating the effect of skill-based and creative homework on elementary students' learning. *Ormazd Research Journal*, (47): 220-231. (in Persian)
- Navidi, A. (2014). Occasionally shortcomings in the performance of the program of the branch of his profession, skills training, 2 (7): 67-53. (in Persian)
- Pitan, O. S., & Muller, C. (2020). Student perspectives on employability development in higher education in South Africa. *Education+ Training*, 63 (3): 453-471.
- Salehi Omran, I. (2014). Pathology of the country's skills training management. *Skills training*. 2 (8): 25-48. (in Persian)
- Suna, H. E., Tanberkan, H., & Özer, M. (2020). Changes in literacy of students in Turkey by years and school types: Performance of students in PISA applications. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 11(1), 76-97.
- Tiwari, P., & Malati, N. (2020). Employability Skill Evaluation among Vocational Education Students in India. *Journal of Technical Education and Training*, 12(1).
- Towhidi, Z., Soroush, A. A., and Al-Husseini, H. (2015). Investigating the Employability Status of Iranian Youth, *Strategic Studies of Sports and Youth*, 14 (9): 129-100. (in Persian)